

Zaštita jednakopravnosti istospolnih partnera u novijoj praksi upravnih sudova i sociološka preslika

Herceg Droždek, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:605078>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET

Studentica:

Petra Herceg Droždek

ZAVRŠNI RAD

**Zaštita jednakopravnosti istospolnih partnera u novijoj praksi
upravnih sudova i sociološka preslika**

Kolegij:

OSNOVE SOCIOLOGIJE

Mentorica:

izv. prof. dr. sc. Ksenija Grubišić

Zagreb, 2024.

IZJAVA O IZVORNOSTI

Ja, Petra Herceg Droždek pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Petra Herceg Droždek

(potpis studenta)

SADRŽAJ

1. UVOD	5
2. USTAVNE ODREDBE	6
2.1. Ustav Republike Hrvatske	6
3. ZAKONODAVNE ODREDBE	7
3.1. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola	7
3.2. Zakon o istospolnim zajednicama	9
3.3. Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji	10
3.4. Zakon o udomiteljstvu	11
3.5. Obiteljski zakon	11
4. NAJBOLJI INTERES DJETETA	13
5. ISTRAŽIVANJE : Sociološka slika društvenog stava o istospolnim zajednicama	14
ZAKLJUČAK ANKETNOG ISTRAŽIVANJA	27
6. SUDSKA PRAKSA UPRAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE	28
7. SUDSKA PRAKSA USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE	30
8. SUDSKA PRAKSA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	32
9. ZAKLJUČAK	35
10. LITERATURA	36
10.1. Popis grafikona	37

SAŽETAK

Naglasak u ovom završnom radu je na razvoju svijesti o jednakopravnosti istospolnih parova kao i zaštita osnovnih ljudskih prava koja imaju veliku ulogu u poboljšanju pravnog položaja osoba istospolne zajednice u novije vrijeme. Prava istospolnih zajednica se razlikuju od zemlje do zemlje, a pokazatelj stvarnog stanja u Republici Hrvatskoj jest činjenica da je 2013. g. istospolni brak kao takav zakonom zabranjen te se brak definira kao zajednica muškarca i žene. Osim toga, i dalje postoje brojna diskriminatorna ponašanja pojedinaca u društvu koja nerijetko uključuju verbalno, ali i fizičko nasilje prema osobama istospolne orijentacije što dovodi do činjenice da se pripadnici LGBT+ zajednice ne mogu osjećati sigurno u javnom prostoru.

Prvo poglavlje govori o ustavnim odredbama Republike Hrvatske gdje su navedena temeljna ljudska prava te kako se ona primjenjuju kod seksualne orijentacije osoba i istospolne zajednice.

U idućem poglavlju razrađujemo zakonodavne odredbe Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola, Zakona o istospolnim zajednicama, Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji, Obiteljski zakon i Zakona o udomiteljstvu te dolazimo i do najboljeg interesa djeteta.

U sklopu rada provedeno je istraživanje o sociološkoj slici društvenog stava o istospolnim zajednicama. Istraživanje je pokazalo da još uvelike trebamo kao zajednica poraditi na prihvaćanju istospolnih zajednica, educiranju djece od najmlađe dobi te pružiti istospolnim zajednicama da uživaju ista prava kao i heteroseksualne zajednice.

Naposljetku rada uspoređujemo praksu Upravnih sudova Republike Hrvatske, Ustavnog suda Republike Hrvatske te Europskog suda za ljudska prava na nekoliko recentnih slučajeva.

1. UVOD

Ovim završnim radom obuhvatila bih prava istospolnih zajednica u Republici Hrvatskoj, praksu ustavnih sudova, Europskog suda za ljudska prava Europske unije te i samu sociološku sliku društva države.

U prvom poglavlju rada proći ćemo kroz osnove Ustava, zakone koji se odnose na prava o umjetnoj oplodnji, udomiteljstvu, posvojenju, medicinski potpomognutu oplodnju te osnivanju obitelji.

Nadovezujući na teorijski dio, dolazimo do praktičnog dijela rada gdje obrađujemo praksu Upravnih sudova Republike Hrvatske, Ustavnog suda Republike Hrvatske u novije doba te praksu Suda za ljudska prava Europske unije. Ovdje ćemo doći do usporedbe kako Europska unija rješava sporove istospolnih parova te kako to rješava i primjenjuje Republika Hrvatska.

Nadalje, dolazimo do bitnog dijela rada gdje otkrivamo kakvi su stavovi društva ovisno o dobi, seksualnoj orijentaciji te urbanoj ili ruralnoj sredini u kojoj se nalaze. Anketa je anonimna i provedena putem Google obrasca. Prije detaljne analize i istraživačkog djela ovog rada navodim nekoliko hipoteza, temeljenih na trenutnom stanju društva te odnosa ljudi prema pripadnicima LGBT+ zajednice, koje će se kasnije kroz anketu pokazati točnima ili netočnima:

1. hipoteza – većina ispitanika podržava legalizaciju istospolnih parova
2. hipoteza – većina ispitanika ne podržava pravo istospolnih parova na udomljavanje djece
3. hipoteza – većina ispitanika smatra da političke stranke ne rade dovoljno na zaštiti prava istospolnih zajednica.

2. USTAVNE ODREDBE

U Ustavu Republike Hrvatske nalaze se određene odredbe kojima bi se moglo ukazati na temeljna ljudska prava, no u samom društvu se ona ne poštuju, već ih se zanemaruje te stvara tabu tema u vezi istospolnih zajednica i njihovih prava.

2.1. Ustav Republike Hrvatske

Prema članku 14. Ustava Republike Hrvatske stoji kako: „Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Svi su pred zakonom jednaki.“¹

Pod stavkom „drugim osobinama“, možemo spomenuti prava i slobode istospolnih zajednica koja u praksi ne uživaju određena prava i slobode što ćemo razraditi u daljnjem tekstu.

Također, prema članku 35. Ustava navedeno je kako: „Svakom se jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.“²

U praksi nailazimo na to da parovi u istospolnoj zajednici nemaju pravo osnivanja obitelji samim posvajanjem djeteta ili medicinski potpomognutom oplodnjom ženskog istospolnog para te se samim time krši ustavno pravo zaštite osobnog i obiteljskog života. Ova teza je razrađena kroz Obiteljski zakon te Zakon o istospolnim zajednicama što ćemo razraditi u daljnjem tekstu.

Ovime smo zaokružili temeljna prava i slobode Ustava Republike Hrvatske koja se mogu projicirati na prava istospolnih zajednica.

¹ Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, III. Zaštita temeljnih ljudskih prava i temeljnih sloboda, 1. Zajedničke odredbe, Članak 14.

² Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, III. Zaštita temeljnih ljudskih prava i temeljnih sloboda, 2. Osobne i političke slobode i prava, Članak 35.

3. ZAKONODAVNE ODREDBE

3.1. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola

U prijašnjem razdoblju prava i sloboda istospolnih parova u Republici Hrvatskoj istospolni parovi nisu imali prava nasljeđivanja, mirovine, zdravstvene skrbi i uzdržavanja, posvajanja djece te medicinski potpomognutu oplodnju kod ženskog istospolnog para.

Referendum o ustavnoj definiciji braka održan je 1. prosinca 2013. godine iz kojeg je proizašla definicija braka koji je zajednica muškarca i žene, ništa drugo ne spada pod instituciju bračne zajednice.

Prema službenim rezultatima Državnog izbornog povjerenstva građani su se izjasnili „Za“ 65,87% te 33,51% „Protiv“, no ovaj referendum ne može biti preslika mišljenja društva s obzirom da na birališta nije izašlo više od 60% registriranih birača. Time se postavlja pitanje je li trebalo promijeniti tako bitan element u Ustavu Republike Hrvatske.

Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola usvojen je 15. srpnja 2014. kojim se uređuju prava i obveze u vezi nasljeđivanja, mirovina, zdravstvene skrbi i uzdržavanja. Time se napravio velik korak k izjednačenju prava i sloboda istospolnih zajednica kao osoba u bračnoj zajednici, tj. braku.

Prema Zakonu o životnom partnerstvu osoba istog spola definicija životnog partnerstva glasi: „Životno partnerstvo je zajednica obiteljskog života dviju osoba istog spola sklopljena pred nadležnim tijelom u skladu s odredbama ovoga Zakona.“³ Isto tako postoji pojam neformalnog životnog partnerstva za osobe istog spola koje nisu sklopile životno partnerstvo pred nadležnim tijelom, već ta zajednica traje najmanje tri godine i od početka udovoljava pretpostavkama valjanost životnog partnerstva.

Kako bi došlo do sklapanja životnog partnerstva, moraju se ispuniti određene pretpostavke, a to su:

- namjera sklapanja životnog partnerstva istog spola
- izjava pristanka za sklapanje životnog partnerstva
- da je životno partnerstvo sklopljeno pred matičarem.

³ Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Narodne novine, br. 92/14, 98/19, I. Opće odredbe, Pojam životnog partnerstva, Članak 2.

Glavne odredbe navedenog zakona su:

1. Životno partnerstvo:

Životno partnerstvo se definira kao zajednica obiteljskog života dviju osoba istog spola koje se sklapaju pred matičarom. Proces sklapanja životnog partnerstva sličan je sklapanju braka, uključuje ceremoniju pred matičarom, te se unosi u registar životnih partnerstava.

2. Prava i obaveze partnera:

Navedena su osobna prava gdje partneri imaju međusobnu obavezu pomoći, uzdržavanja i lojalnosti te imovinska prava gdje se imovina stečena za vreme trajanja životnog partnerstva smatra zajedničkom imovinom, osim ako se drugačije ne dogovore. Partneri imaju pravo na nasljeđivanje imovine nakon smrti jednog od partnera, slično kao u braku.

3. Zdravstvena i socijalna prava:

Partneri imaju prava na zdravstvenu zaštitu preko partnera, pravo na posjet u bolnici, te pravo na odlučivanje o medicinskim pitanjima u slučaju nesposobnosti jednog od partnera.

4. Prava u vezi s djecom:

Partneri mogu zajedno sudjelovati u skrbi o djeci, iako Zakon ne dopušta zajedničko usvajanje djece. Ako jedan od partnera ima dijete, drugi partner može imati određena prava i obaveze prema tom djetetu, ali to ne uključuje automatsko roditeljsko pravo.

5. Prestanak životnog partnerstva:

Životno partnerstvo može prestati sporazumno razvodom, kao i po odluci suda, slično kao u braku. Pri prestanku partnerstva reguliraju se imovinska pitanja slično kao kod razvoda braka.

Ovaj zakon predstavlja značajan korak u priznavanju i zaštiti prava istospolnih parova u Hrvatskoj, omogućujući im pravnu sigurnost i prepoznavanje njihove zajednice.

Nadalje, što se tiče skrbi o djetetu u životnom partnerstvu, roditelji mogu ostvarivati roditeljsku skrb o djetetu djelomično ili u cijelosti, privremeno povjeriti životnom partneru ako ispunjava pretpostavke za skrbnika, a ako je to vrijeme dulje od trideset dana, izjava mora biti ovjerena kod javnog bilježnika. Smatram da se time uskraćuje odnos između roditelja u životnom partnerstvu koji nije biološki roditelj djeteta.

Uz mišljenje centra za socijalnu skrb, partner može biti osoba koja ispunjava uvjete za imenovanje partnera skrbnika ako ga imenuje nadležni općinski sud.

Bilješka o partnerskoj skrbi upisuje se u maticu rođenih djeteta te partner-skrbnik stječe roditeljsku skrb i sva prava i obveze koje proizlaze iz tog odnosa.

Imovinski odnosi, nasljeđivanje, porezna oslobođenja, mirovinski sustav i socijalna skrb izjednačeni su kao i u bračnoj zajednici.

3.2. Zakon o istospolnim zajednicama

Ovim vrlo kratkim Zakonom možemo istaknuti odredbe koje se odnose na pravne učinke postojanja istospolne zajednice.

Također, uređeni su i imovinski odnosi u istospolnoj zajednici gdje partneri ili partnerice mogu imati zajedničku stečevinu i vlastitu imovinu te su suvlasnici istih.

Zakonom se uređuje zabrana svake diskriminacije na osnovi istospolne zajednice i homoseksualne orijentacije. Ovom uredbom se jasno ukazuje kako se osobu koja je član istospolne zajednice ne stavlja u nepovoljniji položaj u odnosu na druge osobe, tj. heteroseksualne osobe.

U praksi se susrećemo sa diskriminacijom istospolnih parova kako u društvu tako u sustavu, no nešto u manjoj mjeri. Vidljivo je kako će još puno vremena proći kako bi se probudila svijest i samih građana da "takvi" ljudi postoje i mogu imati obitelj kao i heteroseksualne zajednice.

Glavne odredbe navedenog Zakon su:

1. Istospolna zajednica

„Istospolna zajednica, u smislu ovoga Zakona, je životna zajednica dviju osoba istog spola (u daljnjem tekstu: partner/ica) koje nisu u braku, izvanbračnoj ili drugoj istospolnoj zajednici, a koja traje najmanje tri godine te koja se temelji na načelima ravnopravnosti partnera, međusobnog poštovanja i pomaganja, te emotivnoj vezanosti partnera.”⁴

2. Pretpostavke za postojanje istospolne zajednice

Postoje tri bitne pretpostavke koje moraju biti ispunjene, a to da su osobe starije od 18 godina, nisu lišene poslovne sposobnosti te nisu krvni srodnici u ravnoj lozi, a u pobočnoj zaključno do četvrtog stupnja.

3. Prava i obveze partnera

Prema Zakonu postoji i pravo tj. obveza uzdržavanja jednog od partnera/ice, obveza uzajamnog pomaganja te pravo stjecanja i uređivanja imovinskih odnosa.

4. Uređenje imovinskih odnosa

⁴ Zakon o istospolnim zajednicama, Narodne novine, br. 116/03, I. Opće odredbe, Članak 2.

Kao u ostalim životnim zajednicama, ovdje također postoji zajednička stečevina te vlastita imovina. Definirano je na jednostavan način gdje je zajednička imovina ona koje je stečena zajedničkim radom za vrijeme trajanja istospolne zajednice, dok je vlastita imovina ona koju je partner/ica stekao prije nastanka istospolne zajednice te nasljeđivanjem tijekom trajanja istospolne zajednice.

3.3. Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji

Sada dolazimo do Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji gdje se također nalaze određene odredbe koje su diskriminirajuće za istospolne zajednice, u ovome slučaju para dviju žena. Naime, radi li se o životnoj zajednici dviju žena, one nisu u mogućnosti proći te zadovoljiti uvjete za medicinski pomognutu oplodnju jer ne zadovoljavaju uvjete koji su navedeni u zakonu, a zakon glasi:

„Pravo na medicinski pomognutu oplodnju uz uvjete iz članka 4. ovoga Zakona imaju punoljetni i poslovno sposobni žena i muškarac koji su u braku, odnosno u izvanbračnoj zajednici i koji su s obzirom na životnu dob i opće zdravstveno stanje sposobni za roditeljsku skrb o djetetu.”⁵ Ovom odredbom se nigdje ne navodi kako su žene u istospolnoj zajednici moguće kandidatkinje za medicinski pomognutu oplodnju, već samo muškarac i žena u braku ili izvanbračnoj zajednici.

Nadalje, već u sljedećem članku možemo doći do odredbe koja spominje ženu u istospolnoj zajednici:

„Pravo na medicinski pomognutu oplodnju ima i punoljetna, poslovno sposobna žena koja ne živi u braku, izvanbračnoj ili istospolnoj zajednici, čije je dosadašnje liječenje neplodnosti ostalo bezuspješno ili bezizgledno te koja je s obzirom na životnu dob i opće zdravstveno stanje sposobna za roditeljsku skrb o djetetu.”⁶ Ovime se tumači kako se žena u istospolnoj zajednici može podvrgnuti procesu medicinski pomognute oplodnje, no samo ako se radi o liječenju neplodnosti.

U praksi to izgleda ovako, nije moguća umjetna oplodnja doniranim sjemenom, već je jedina mogućnost za istospolni par da na umjetnu oplodnju ide u inozemstvo. Takva odredba nikako ne

⁵ Zakon o medicinski potpomognutoj oplodnji, Narodne novine, br. 86/12, III. Korištenje prava na medicinski pomognutu oplodnju, Korisnici prava na medicinski pomognutu oplodnju, Članak 10., stavak 1.

⁶ Zakon o medicinski potpomognutoj oplodnji, Narodne novine, br. 86/12, III. Korištenje prava na medicinski pomognutu oplodnju, Korisnici prava na medicinski pomognutu oplodnju, Članak 10., stavak 2.

pokriva pravo žena u istospolnoj zajednici da osnuju obitelj pomoću medicinski pomognute oplodnje.

Načini planiranja roditeljstva u Republici Hrvatskoj:

- medicinski pomognuta oplodnja u inozemstvu
- jednoroditeljsko posvojenje djeteta
- dogovor životnih partnerica s muškim donatorom inseminacijom izvan sustava zdravstva
- dogovorom između muškog istospolnog para te ženskog istospolnog para.

3.4. Zakon o udomiteljstvu

Nakon niza zahtjeva za ocjenu ustavnosti Zakona o udomiteljstvu, 29. siječnja 2020. Ustavni sud ocjenjuje kako navedeni zakon nije neustavan, već iz njega proizlaze diskriminatorni učinci prema istospolnim parovima.

Ustavni sud Republike Hrvatske nije naložio izmjene Zakona o udomiteljstvu, već da su utvrđena nadležna tijela dužna životnim partnerima omogućiti bavljenje udomiteljstvom pod istim uvjetima kao i svim drugima. Sukladno toj odluci i tumačenju Ustavnog suda Republike Hrvatske, ali i trenutnim postupanjima u praksi u ostatku Europe, životni partneri imaju mogućnost biti udomitelji.

Ministarstvo kaže jedno, no ako do promjene zakona ne dođe, djelatnik centra za socijalnu skrb, koji odlučuje o podobnosti istospolnog para za udomljavanje, nije u toku s odlukama Ustavnog suda, striktno će se držati pisanog zakona. U samom Zakonu o udomiteljstvu oni se nigdje ne spominju.

3.5. Obiteljski zakon

U Obiteljskom zakonu također dolazi do izostavljanja istospolnih parova kod navođenja statusa posvojitelja u članku 185. koji glasi: „Dijete mogu posvojiti bračni i izvanbračni drugovi zajednički, jedan bračni ili izvanbračni drug ako je drugi bračni ili izvanbračni drug roditelj ili posvojitelj djeteta, jedan bračni, odnosno izvanbračni drug uz pristanak drugog bračnog, odnosno izvanbračnog druga te osoba koja nije u braku ili izvanbračnoj zajednici.“⁷

⁷ Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23, I. Pretpostavke za zasnivanje posvojenja, 2. Pretpostavke za posvojenje na strani posvojitelja, članak 185.

Presudom Upravnog suda u Zagrebu iz travnja 2021. godine, omogućen je životnim partnerima Mladenu Kožiću i Ivi Šegoti pristup postupku procjene za posvojenje. Prema presudi Upravnog suda navedeni životni partneri mogu postati i posvojitelji, te je konačna presuda Visokog upravnog suda nakon žalbe Ministarstva uklonila sve dvojbe. U samoj presudi se spominju i prijašnje presude Europskog suda za ljudska prava koja jamče zaštitu obiteljskog života istospolnim parovima i primjenu Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ustavni sud napominje kako su nadležna tijela dužna poštivati ustavne odredbe te prema svima postupati jednako bez obzira na seksualnu orijentaciju.

4. NAJBOLJI INTERES DJETETA

Istospolni par može pristupiti procesu posvojenja djeteta zajednički ako registrira svoju životnu zajednicu. U drugom slučaju, jedan od partnera može posvojiti dijete drugog partnera, bilo ono biološko ili posvojeno. Glavna stavka je ovdje da posvojenje bude u najboljem interesu djeteta i za njegovu dobrobit.

Ovdje dolazimo do pitanja: „Hoće li dijete također biti homoseksualac/homoseksualka ako odrasta u zajednici dviju žena ili dvaju muškaraca te koliki utjecaj na rast i razvoj djeteta ima takva životna okolina?“ Mnogi u društvu smatraju kako za normalan rast i razvoj djeteta su potrebni otac i majka, očinska figura i majčinska. Tako i dolazimo do pitanja kako djetetu objasniti zašto dvije majke ili zašto dva oca. Postoje razna stajališta o navedenom, no prvobitno sve kreće od kuće, roditelji ili skrbnici imaju glavnu ulogu kako djetetu pojasniti zašto su oni drugačija zajednica nego ostali. Potrebno je dijete educirati, pojasniti mu životu situaciju te odgovoriti na sva njegova pitanja na što asertivniji način. No, tada dolazimo do zajednice u koju dijete stupa kod svog prvog ulaska u vrtić ili školu, ovisno u koliko razvijenom i otvorenom društvu se nalazilo, potrebno je djetetu pružiti punu podršku kod kuće, upoznati ga s društvenim normama, te ukazati na bitne elemente s kojima bi se moglo susresti s obzorom na zajednicu u kojoj odrasta. Također je bitno i samoj okolini ukazati kako postoje zajednice koje su „drugačije“, no u drugu ruku jednake s ostalima.

5. ISTRAŽIVANJE : Sociološka slika društvenog stava o istospolnim zajednicama

Za prikupljanje podataka kao istraživački instrument korišten je anketni upitnik. Istraživanje je provedeno putem Google obrasca, a u anketi su sudjelovala 75 ispitanika koji su iskazali svoje mišljenje i stavove kroz 21 postavljeno pitanje.

Većina ispitanih nalazi se u dobnoj skupini od 18 do 25 godina, 18,7% ispitanih spada u skupinu od 26 do 35 godina, 6,7% spada u dobnu skupinu od 36 do 45 godina te ostalih 14,7% ispitanika je dobi iznad 45 godina.

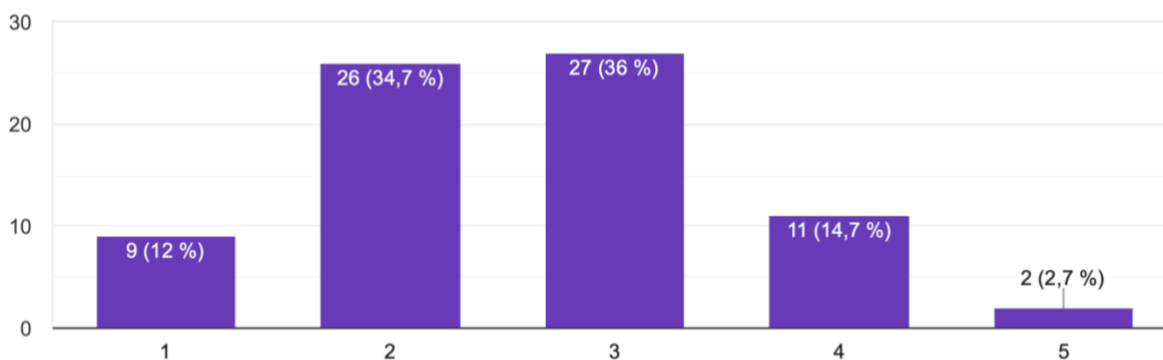
Najveći broj ispitanika boravi na području Varaždinske županije, njih 41,3%, te ih slijede ispitanici iz Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Također, anketni obrazac su ispunili ispitanici iz Međimurske županije, Krapinsko-zagorske županije, Ličko-senjske županije, Sisačko-moslavačke županije te Vukovarsko-srijemske županije.

Velika većina ispitanika je zaposlena, dok nakon njih slijede studenti.

U ovoj anketi, ciljana skupina ispitanika je bila ona koja se ne izjašnjava kao pripadnik/pripadnica LGBT+ zajednice kako bismo dobili sliku društva te njihova razmišljanja i stavove prema LGBT+ zajednici. Navedeno smo i uspjeli postići gdje je 80% ispitanika koji se ne izjašnjavaju pripadnikom LGBT+ zajednice.

Zatim dolazimo do pitanja: „U kojoj su mjeri istospolne zajednice prihvaćene u Vašoj okolini?“

Grafikon 1. U kojoj mjeri su istospolne zajednice prihvaćene u Vašoj okolini?

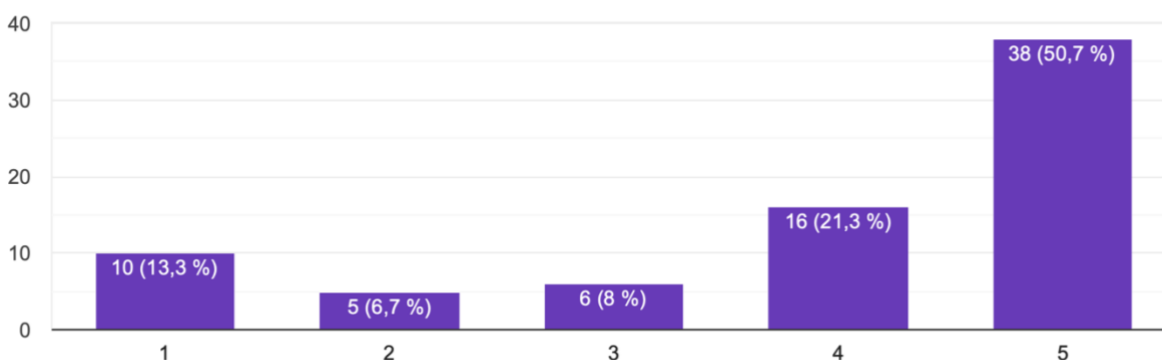

Izvor: vlastita izrada

Možemo vidjeti kako istospolne zajednice uglavnom nisu prihvaćene u društvu, a to nam govori podatak od 34,7% gdje su ispitanici razinu prihvaćanja istospolne zajednice u njihovoj okolini ocijenili vrijednošću 2 gdje je na skali vrijednost 1 „Nisu prihvaćene” te 5 „U potpunosti su prihvaćene”.

Sami ispitanici su naveli kako bi željeli drugačiji pristup društva prema istospolnim zajednicama, tj. njih 50,7% željelo bi da budu u potpunosti prihvaćene.

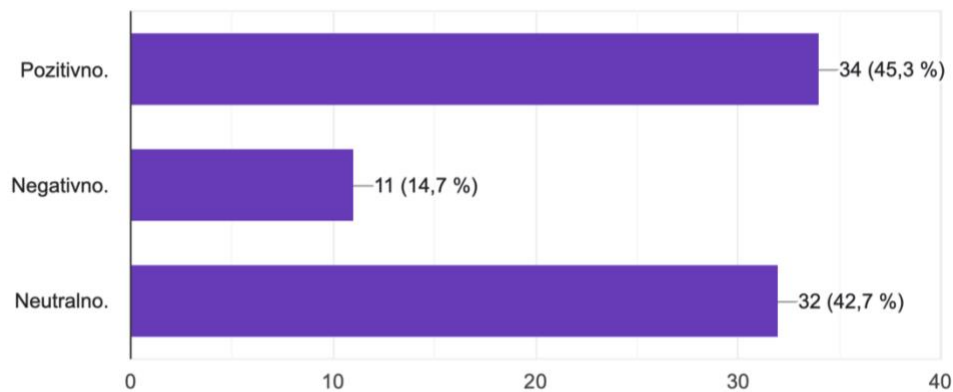
Grafikon 2. Koliko biste voljeli da su istospolne zajednice prihvaćene u Vašoj okolini?

Izvor: vlastita izrada

Zatim dolazimo do pitanja: „Kako biste reagirali da je Vaš član obitelji ili prijatelj u istospolnoj zajednici” na koje smo dobili odgovor kako bi 45,3% ispitanika reagiralo pozitivno, njih 42,7% neutralno, dok bi nekolicina ispitanika reagirala negativno, njih 14,7%.

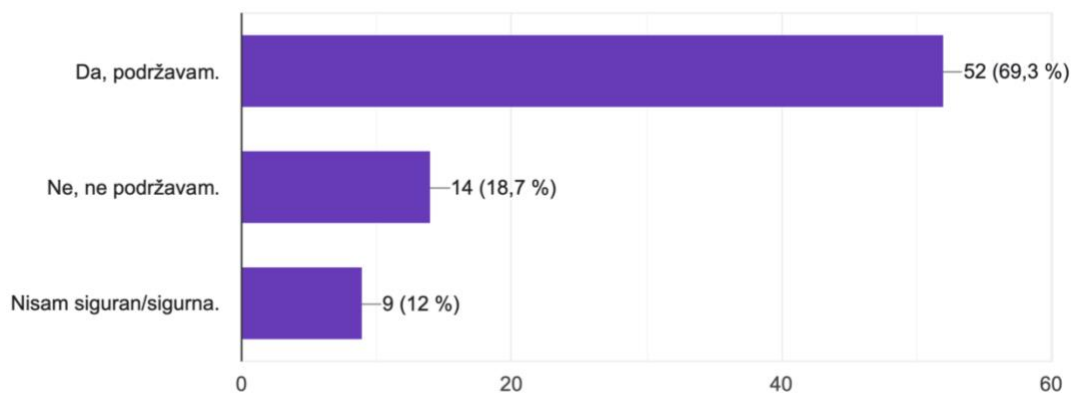
Grafikon 3. Kako biste reagirali da je Vaš član obitelji ili prijatelj u istospolnoj zajednici?

Izvor: vlastita izrada

Također, 69,3% ispitanika podržava legalizaciju istospolnih brakova u Republici Hrvatskoj, njih 12% nije sigurno u svoje stajalište te njih 18,7% ne podržava instituciju braka istospolnih partnera čime bismo potvrdili hipotezu s početka rada koja glasi kako većina ispitanika podržava legalizaciju istospolnih parova.

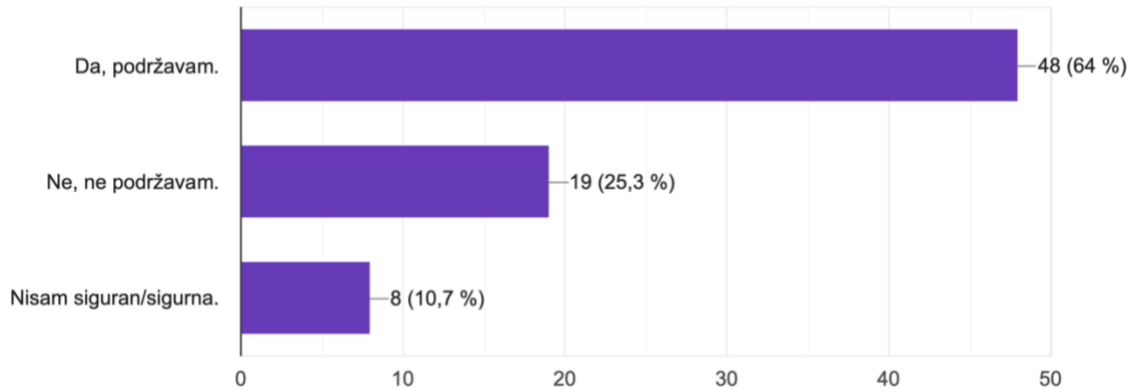
Grafikon 4. Podržavate li legalizaciju istospolnih brakova?

Izvor: vlastita izrada

Sljedeća tema ankete se odnosi na obiteljski život istospolnih zajednica te njihova prava.

Grafikon 5. Podržavate li pravo istospolnih parova na udomljavanje djece?

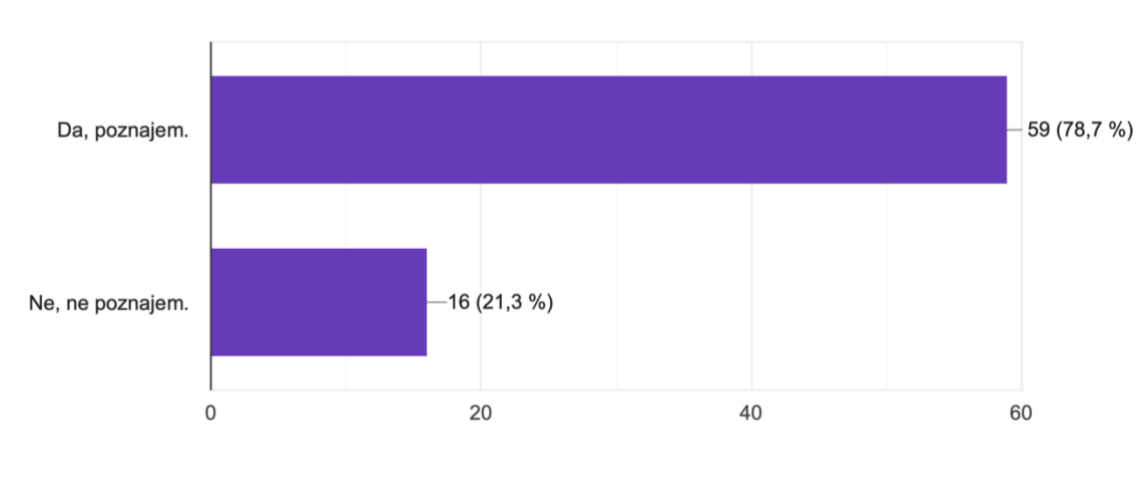

Izvor: vlastita izrada

Većina ispitanika podržava pravo istospolnih parova na udomljavanje djece, dok njih 25,3% ne podržava to pravo. Ovim rezultatima se hipoteza s početka rada pokazala netočnom, a glasila je kako većina ispitanika ne podržava pravo istospolnih parova na udomljavanje djece.

Velika većina ispitanika poznaje osobu ili više njih koje su u istospolnoj vezi ili zajednici, a njih 21,3% ne poznaje osobu koja je u istospolnoj vezi ili zajednici, što prikazuje slijedeći grafikon:

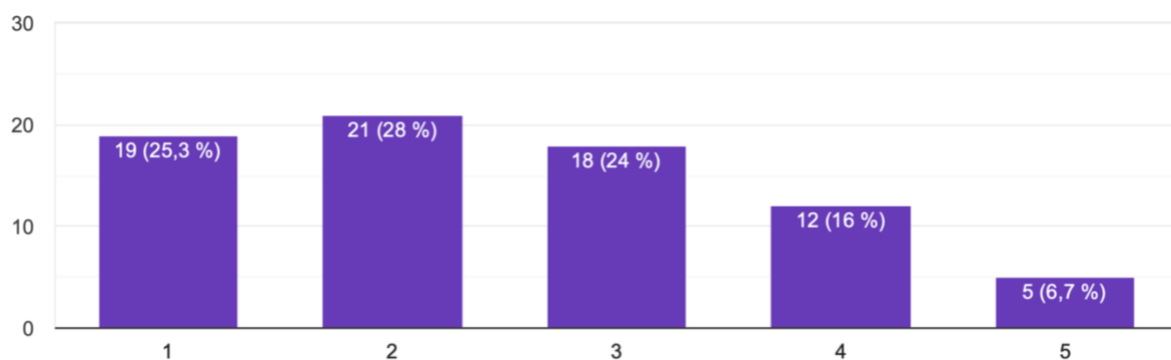
Grafikon 6. Poznajete li osobu / osobe koje su u istospolnom odnosu ili zajednici?

Izvor: vlastita izrada

Bez obzira na podatak o pozitivnom stavu o prihvaćanju pripadnika LGBT+ zajednice u okolinama ispitanika, u idućem pitanju su mišljenja ispitanika podijeljena. Njih 53,3% smatra kako su prava istospolnih zajednica nedovoljno zastupljenija u pravnom sustavu države, zatim 24% ispitanika je neutralno, a njih 22,7% smatra da su prava dovoljno zastupljena te da nema potrebe za promjenom zakonodavnog sustava koji se odnosi na prava LGBT+ zajednice.

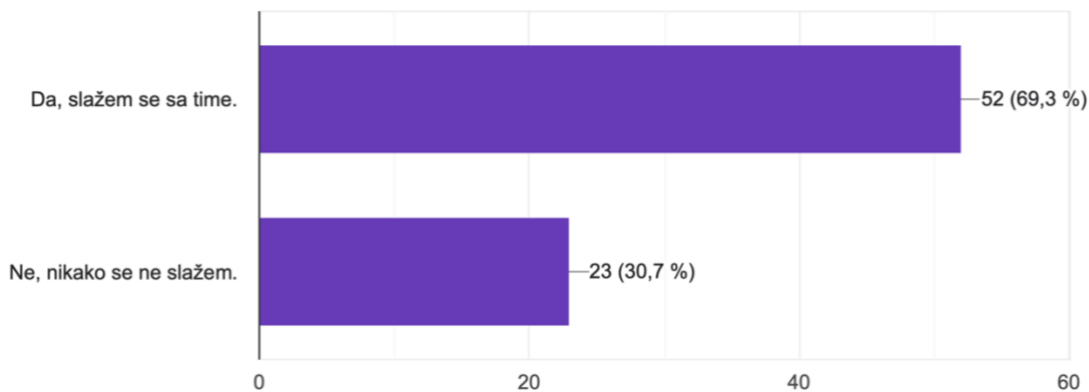
Grafikon 7. Smatrate li da su prava istospolnih zajednica dovoljno zastupljena u Republici Hrvatskoj?

Izvor: vlastita izrada

Dolazimo do pitanja o posvajanju djece od strane istospolnih zajednica gdje se 69,3% sudionika izjasnilo kako bi to pravo trebalo biti pruženo pripadnicima istospolnih zajednica, dok se njih 30,7% nikako ne slaže s pružanjem mogućnosti posvojenja djece istospolnim zajednicama.

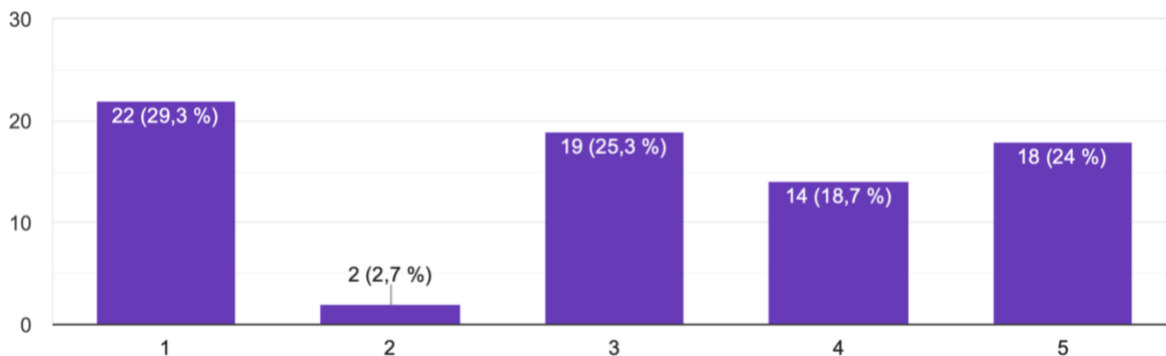
Grafikon 8. Treba li se istospolnim parovima omogućiti posvojenje djece u Republici Hrvatskoj?

Izvor: vlastita izrada

Prema referendumu o definiciji braka iz 2013. godine, brak se smatra kao zajednica muškarca i žene, a mi smo postavili pitanje: „Treba li u definiciju braka uključiti i istospolne zajednice?”.

Grafikon 9. Koliko je za Vas bitna definicija braka u Ustavu? Treba li u definiciju uključiti i istospolne zajednice?

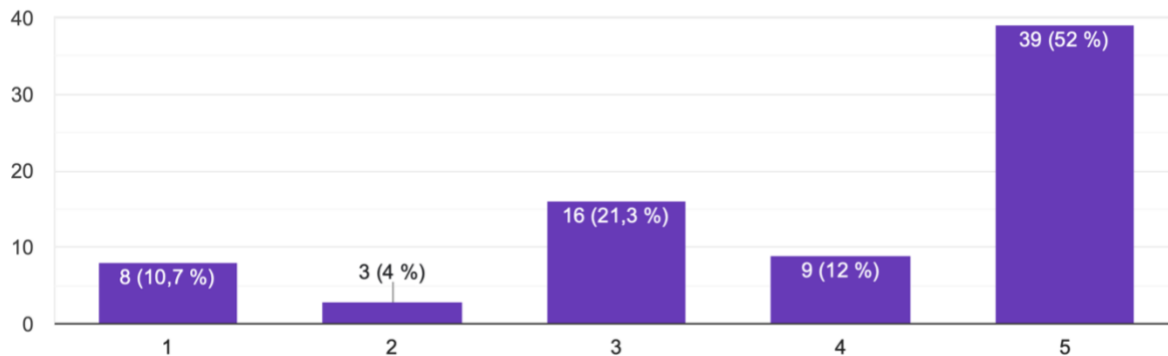

Izvor: vlastita izrada

Ispitanici su potvrdno odgovorili na ovo pitanje, što nam govori podatak kako njih 42,7% smatra da bi trebalo, a njih 25,3% je neutralno. Samo trećina ispitanika je negativno odgovorila na navedeno pitanje.

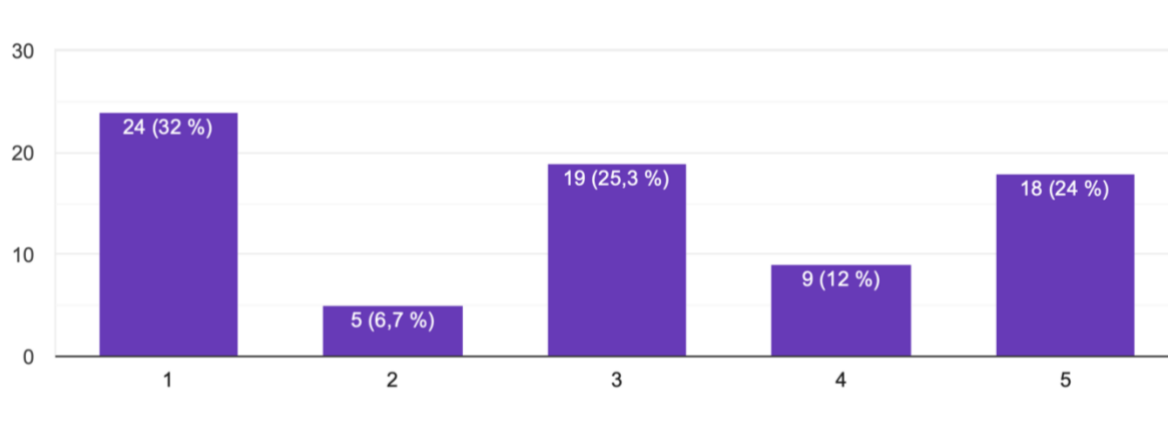
Sada ćemo proći neke od socioloških tvrdnji gdje smo ispitanike zamolili da na skali od 1 do 5 navedu koliko se slažu s navedenom tvrdnjom. Vrijednost 1 označuje kako se ne slažu s tvrdnjom, dok vrijednost 5 označava kako se u potpunosti slažu s navedenom tvrdnjom.

Grafikon 10. Koliko se slažete s tvrdnjom: „Dijete će postati isto homoseksualac ili homoseksualka ako živi u zajednici istospolnog para?“

Izvor: vlastita izrada

Grafikon 11. Koliko se slažete s tvrdnjom: „Za normalan rast i razvoj djeteta potrebna je majčinska i očinska figura.“

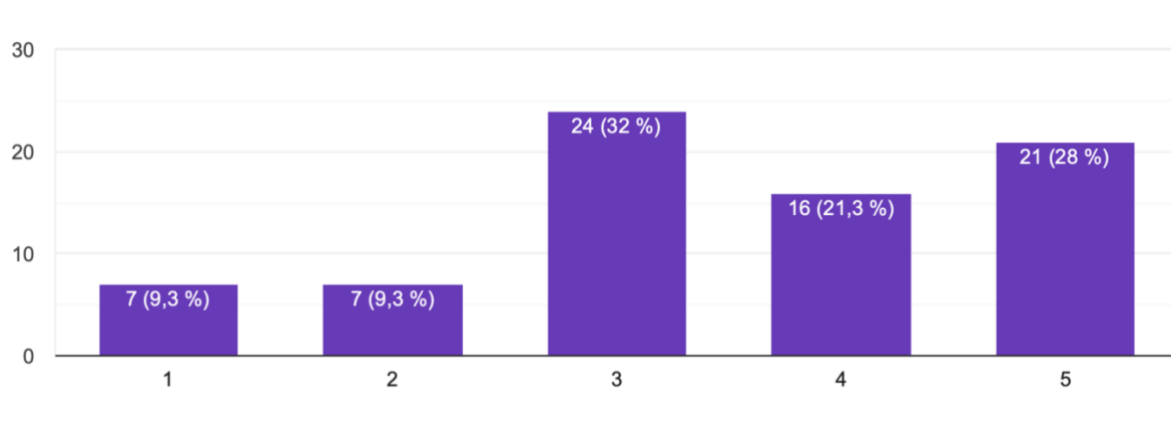
Izvor: vlastita izrada

Zaključujemo kako velika većina ispitanika smatra da seksualna orijentacija roditelja može uvelike utjecati na seksualnu orijentaciju djeteta, njih 64%, međutim za normalan rast i razvoj su

mišljenja podijeljena te je 38,7% ispitanika izrazilo mišljenje kako to nije točna tvrdnja, njih 25,3% je neutralno, a 36% ispitanika smatra da su za normalan rast i razvoj djeteta potrebni i majka i otac.

Naposljetku ovog dijela dolazimo i do samog pitanja uklapanja djeteta istospolne zajednice u društvo.

Grafikon 12. Uolikoj je mjeri teško, djetetu istospolne zajednice, uklopiti se u društvo i norme koje postavlja?

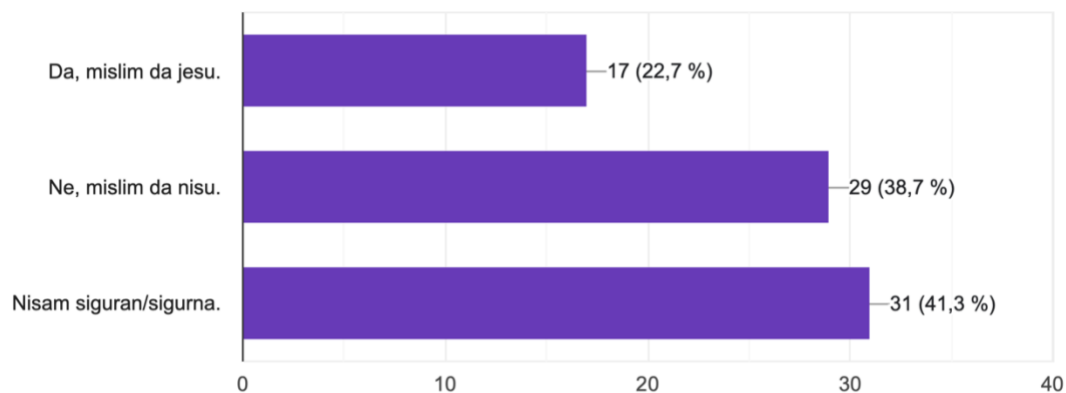

Izvor: vlastita izrada

Iz prikazanog možemo zaključiti kako ispitanici smatraju da će dijete imati poteškoća kod uklapanja u društvo te njihovog prihvatanja djeteta istospolne zajednice.

Proučili smo i ekonomski položaj pripadnika istospolnih zajednica u radnom okruženju. Većina ispitanika nije sigurno jesu li pripadnici LGBT+ zajednice diskriminirani na radnom mjestu, njih 41,3%, zatim 38,7% ispitanika smatra da te osobe nisu ekonomski diskriminirane, te gotovo četvrtina ispitanih vjeruje da osobe istospolnih zajednica jesu ekonomski diskriminirane na radnom mjestu.

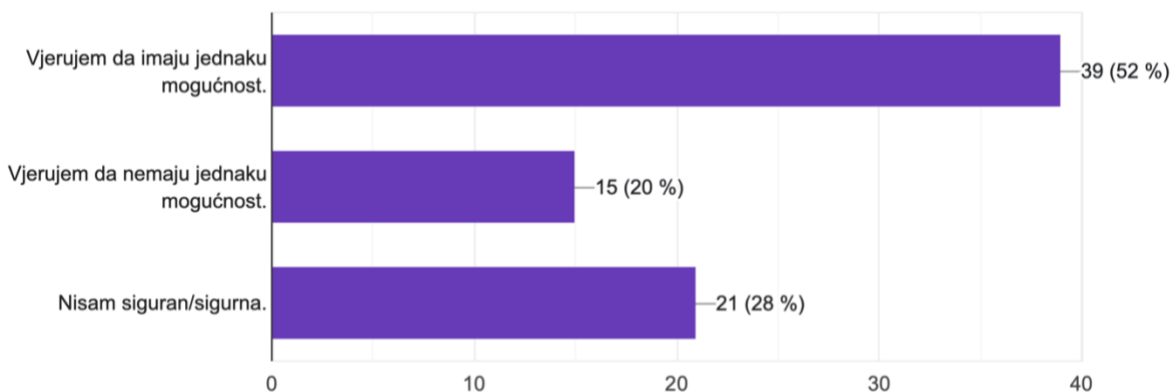
Grafikon 13. Mislite li da su istospolni parovi ekonomski diskriminirani na radnom mjestu?

Izvor: vlastita izrada

Sljedeće pitanje se odnosi na mogućnost napredovanja u karijeri s obzirom na pripadnike heteroseksualne zajednice gdje 52% ispitanika vjeruje da imaju jednaku mogućnost napredovanja u karijeri kao i heteroseksualne zajednice, dok njih 20% vjeruje da nemaju jednaku mogućnost napredovanja u karijeri.

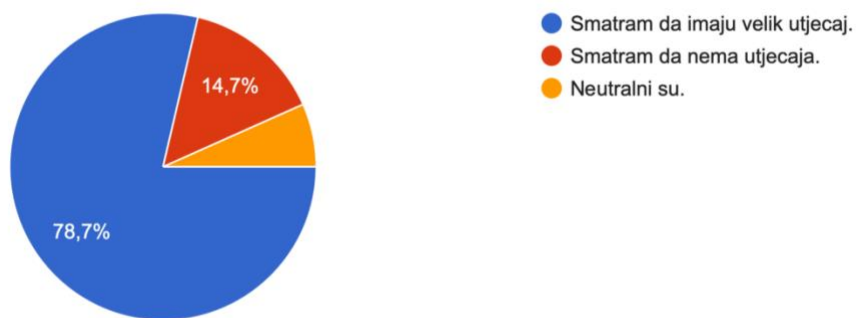
Grafikon 14. Vjerujete li da istospolni parovi imaju jednaku mogućnost napredovanja u karijeri kao i heteroseksualni parovi?

Izvor: vlastita izrada

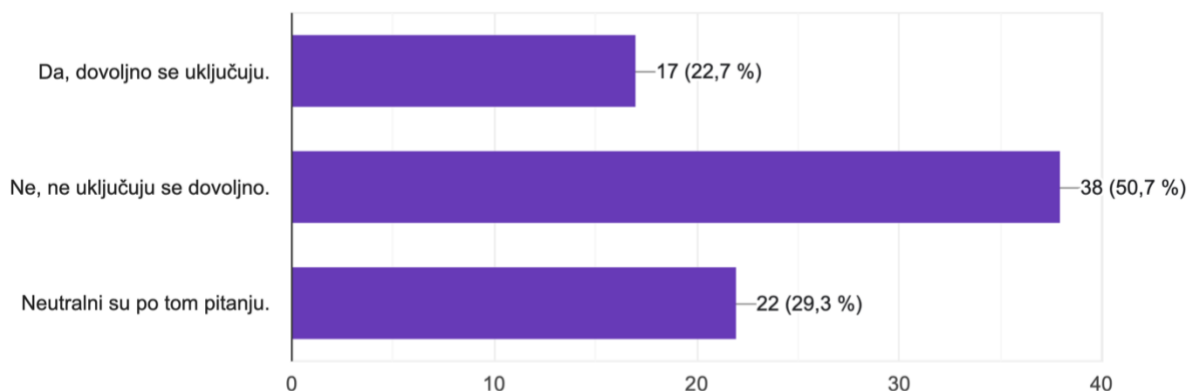
Također, anketom smo obuhvatili vjerski i politički aspekt uvažavanja života istospolnih zajednica gdje dolazimo do sljedećih pitanja:

Grafikon 15. Smatrate li da religijske institucije imaju previše utjecaja na zakonodavstvo vezano uz istospolne zajednice?

Izvor: vlastita izrada

Grafikon 16. Smatrate li da političke stranke dovoljno rade na zaštiti prava istospolnih zajednica?

Izvor: vlastita izrada

Ovim rezultatima možemo potvrditi hipotezu kako se većina ispitanika smatra da političke stranke ne rade dovoljno na zaštiti prava istospolnih zajednica.

Na samom kraju anketnog upitnika zamolili smo ispitanike da izraze vlastito mišljenje kojim intervencijama u društvu bi se moglo LGBT+ zajednicu napraviti inkluzivnijom.

Navodimo ključna mišljenja ispitanika kako LGBT+ zajednicu učiniti inkluzivnijom:

- “Promjenom vladajućih desničara koji su zaostali u vremenu. Imamo nove i moderne stranke koje jasno iskazuju interes za jednakost LGBT zajednice.”
- “Uključivanjem u odgojno obrazovni sustav.”
- “Ponašanje prema pripadnicima LGBT zajednice jednako kao prema onima koji ne pripadaju zajednici i ne praviti razliku.”
- “Sve je okej trenutno, nema potrebe da LGBT zastave vise sve po svud i da se svima to gura u glavu. Bitno da ste prihvaćeni i da se protiv vas ne diskriminira i to je to, ostalo je na vama i dobili ste ono što želite. Bilo kakav *push* dalje je *too much* i prelazi tanku granicu političkog aktivizma. Ali *don't worry*, mislim da, s druge strane, treba i crkvu maknuti iz

škola i ukinuti im financiranje od države. Sve to treba biti vlastiti odabir i treba stati na tome.”

- “Kada bi članovi LGBT zajednice koji su skriveni u društvu se izjasnili kao takvi da se skine bauk s toga.”
- “Edukacijom djece od najmlađe dobi i poticanjem da prihvaćaju različitosti u društvu.”
- “Priznanjem koje već imaju bez mogućnosti posvajanja djece i bez jednogodišnjih parada.”
- “Podržati ih.”
- “Osvještavanjem društva kroz niz projekata, počevši od svoje kuće pa sve do okoline, kako bi djeca od malih nogu imala percepciju da homoseksualnost nije bolest nego izbor seksualnog opredjeljenja na koje ima pravo svako biće na ovom planetu. Jer djeca se ne rađaju s mržnjom, mržnja se uči nažalost.”
- “Senzibiliziranje društva, više medijske eksponiranosti LGBT populacije, da se otvoreno govori o tome s kakvim se poteškoćama nose u životu, u obitelji, na radnom mjestu itd.”
- “Svakako dozvoliti posvojenje djece osobama LGBT populacije jer smatram da je bolje da dijete odrasta u obitelji gdje je voljeno, paženo, željeno i maženo, nego u nekoj matičnoj zlostavljačkoj obitelji, obitelji s porocima i sl.”
- “Ja nisam pripadnica LGBT populacije, ali mislim da je stigmatizacija najveći problem u društvu. Mi koji ne pripadamo LGBT populaciji smatram da se tu nas ne treba ništa pitati i o tome odlučivati ili nešto “podržati”. To je izbor svake individue zasebno. Tko će i kako živjeti to je osobna stvar i pravo svakog čovjeka.”
- “Promoviranjem inkluzivnosti unutar cjelokupnog obrazovanja, dakle djetetu u osnovnoj školi reći da postoje djeca koja imaju roditelje istih i različitih rodova, normaliziranje teme

LGBT, a ne prikazivanje istoga kao nečega što je tabu i ne postoji. Isto tako, uvesti sankcije za širenje mržnje u kontekstu nastavnika, učitelja, profesora i učenika/studenata. Kazniti roditelje čije dijete ne može biti odgovorno pred zakonom, a širi mržnju jer smatram da jedno dijete s nedostatkom takve vrste etičkog odgoja ugrožava cijelu skupinu djece (isto vrijedi i za fakultete, ali bi se tada trebalo kazneno goniti odraslu odgovornu osobu ili bi u nekom idealnom svijetu širenje mržnje rezultiralo automatskim izbacivanjem s fakulteta). I još jedna stvar, koliko god je slobodno mišljenje važno, ne bi se trebalo djecu i mlade ljude poticati da šire mržnju s opravdanjem prava izražavanja i prava mišljenja pod krinkom diskusije u javnim ustanovama.”

- “Otvoren govor svih političara kojima osuđuju nasilje i diskriminaciju nad LGBT osobama, radionice za policijsko osoblje za prepoznavanje kaznenih djela počinjenih iz mržnje, jače društvene politike usmjerene na zaštitu LGBT osoba u društvu.”
- “Građanskim i zdravstvenim odgojem u školama, odnosno uključivanjem tema o LGBT osobama na svakoj sferi obrazovnog sustava, isto kao što se radi sa svakom drugom društvenom skupinom. Veća vidljivost i humanizacija LGBT osoba u javnom prostoru, bez negativnih predznaka. Obrazovanje javnih službenika kao što su policija i zdravstveni radnici o problemima vezanim uz LGBT zajednicu i reagiranje na govor mržnje. Provođenje već postojećih zakona koji štite osobe na temelju rodnog identiteta i seksualne orijentacije. Zabrana skupova koji potiču na mržnju i netoleranciju prema zajednici. Moderiranje internetskog prostora.”
- “Prihvatiti LGBT zajednicu i naučiti živjeti s različitostima! Ipak smo u 21. stoljeću!”
- “Manje miješanje religijskih institucija!”

U gornjem dijelu smo naveli mišljenja i stavove ispitanika citiranjem njihovih navoda.

ZAKLJUČAK ANKETNOG ISTRAŽIVANJA

Na temelju ove ankete mogli bismo zaključiti kako je i dalje potrebno raditi na širenju svijesti o diskriminatornom ponašanju prema pripadnicima istospolnih zajednica u društvu koje je navedeno u teorijskom djelu ovog završnog rada. Mnogo ljudi nije svjesno s kakvim se izazovima pripadnici LGBT+ zajednice nose i mišljenja su da imaju sva prava kao i heteroseksualni parovi. Međutim, mjesta za napredak ima. Kroz stavove ispitanika saznajemo kako bi se uveliko promijenio društveni položaj ljudi koji su drugačije seksualne orijentacije njihovim priznavanjem i uključivanjem LGBT+ zajednice u osnovni obrazovni sustav te odgoj djece.

Također, odgovori vezani uz roditeljstvo, koji su odraz individualnog mišljenja bez prethodnih istraživanja teme, ukazuju na to da većina smatra kako djeca ne bi imala dovoljno dobar odgoj i život ako bi oba roditelja bila istog spola, te će se takvo dijete teško uklopiti u društvo. Mnoga psihološka istraživanja pokazuju kako je za djecu najbitnije da ima stabilne roditelje koji im mogu prenijeti temeljne obiteljske i etičke vrijednosti, bez obzira na njihov spol.

Više od polovice ispitanika smatra kako bi se političke stranke trebale više zalagati za jednakost prava LGBT zajednice što znači da sadašnja vlast nije dovoljno angažirana oko ove problematike te bi prava trebala biti zastupljenija u pravnom sustavu države.

6. SUDSKA PRAKSA UPRAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE

Evo nekoliko važnih odluka upravnih sudova u Hrvatskoj koje se tiču prava istospolnih zajednica u novije doba:

1. Visoki upravni sud Republike Hrvatske, Presuda Us-142/17:

Ova presuda odnosi se na tužbu istospolnog para koji je bio diskriminiran u postupku udomljavanja djece. Sud je presudio da je diskriminacija na temelju spolne orijentacije nezakonita te da istospolni parovi imaju pravo na jednak tretman u postupcima za udomljavanje djece. Navedenom presudom dolazimo do izjednačavanja prava istospolnih parova na udomljavanje djece kao što je moguće i kod heteroseksualnih parova.

2. Visoki upravni sud Republike Hrvatske, Presuda UsI-657/19:

Ova presuda je donesena u vezi sa zahtjevom za priznavanje prava istospolnih parova na sklapanje životnog partnerstva. Sud je presudio da se mora osigurati jednakost pred zakonom i da je zabrana sklapanja životnog partnerstva istospolnim parovima protivna načelu nediskriminacije. Dakle, istospolni parovi mogu sklopiti životno partnerstvo, te uživati prava kao što predstavlja institucija braka.

3. Upravni sud u Zagrebu, Odluka Us-127/18:

Upravni sud u Zagrebu presudio je u korist istospolnog para kojem je bila uskraćena mogućnost zajedničkog udomljavanja djeteta. Sud je naložio nadležnim tijelima da ponovo razmotre njihov slučaj bez diskriminacije na temelju spolne orijentacije. Temeljem odluke Visokog upravnog suda iz 2019. godine, Upravni sud u Zagrebu vodio se istim načelima nediskriminacije istospolnih parova kod udomljavanja djece.

4. Upravni sud u Zagrebu, Presuda Uszp-43/20-7:

U navedenoj presudi, sud je odlučivao o pravu na posvojenje osoba koje su sklopile životno partnerstvo u smisli odredbi Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola. Centar za socijalnu skrb Zagreb, tuženik, zauzima stav da pozitivni propisi Republike Hrvatske ne daju mogućnost posvojenja osobama koje su sklopile životno partnerstvo, a daljnji postupak se vodio po prigovoru tužitelja na javnopravno tijelo koje je odbilo provesti postupak procjene podobnosti i prikladnosti

tužitelja za posvojenje. Sud smatra da u predmetnom slučaju ne postoje prihvatljivi razlozi zbog kojih tuženik smatra da postoji zapreka da se provede postupak po zahtjevu tužitelja te da se tužitelja upiše u registar posvojitelja.

Okolnosti konkretnog slučaja su diskriminatorna s osnove seksualne orijentacije te se traži jednak tretman kao i kod parova suprotnog spola u jednakoj situaciji. Tuženik kao razloge za neprovođenje postupka procjene prikladnosti za posvojenje opravdava ostvarenjem legitimnog cilja zaštite interesa djeteta, što Sud ne smatra prihvatljivim s obzirom da navedeni postupak prethodi upisu posvojitelja u registar te ne utječe direktno na interese djeteta.

Navedene presude Upravnog suda i Visokog upravnog suda doprinijele su povećanju pravne zaštite i priznavanju prava istospolnih zajednica u Hrvatskoj utječući na promjenu zakonodavstva i društvene percepcije prema istospolnim parovima.

7. SUDSKA PRAKSA USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE

1. Odluka i rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-144/2019

Navedena odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske osporava suglasnost s Ustavom Zakona o udomiteljstvu zbog izostavljanja istospolno orijentiranih osoba u životnim partnerstvima. Sud je zaključio kako bi ukidanje osporenih odredaba dovelo do praznine u sustavu udomiteljstva, diskriminatorni učinci ostaju. Sudovi su dužni, neovisno o partnerskom statusu, tumačiti zakone na način koji omogućuje jednak pristup udomiteljstvu.

Odluka se fokusira na zaštitu interesa socijalno ugroženih osoba, posebno djece, te naglašava da zakon ima legitimne ciljeve, ali da izostavljanje određenih društvenih skupina izaziva diskriminaciju. Sud ističe da je opća obveza poštovanja Ustava prisutna u svim sferama društvenog života te da su sva tijela dužna tumačiti zakone u skladu s ustavnim vrednotama.

Osporene zakonske odredbe izostavljaju istospolne partnere kao potencijalne udomitelje, stvarajući diskriminatorne učinke. Iako puko ukidanje tih odredaba ne bi bilo rješenje, sudovi su dužni tumačiti zakone na način koji omogućuje jednak pristup udomiteljstvu za sve, bez obzira na partnerski status.

Ustavni sud naglašava važnost jednakosti pred zakonom te obvezuje nadležna tijela na poštovanje i primjenu odluke, što uključuje tumačenje zakona na način koji osigurava prava svim osobama bez diskriminacije.

2. Priopćenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: SuS-1/2013

Hrvatski Sabor je 8. studenoga 2013. donio odluku o raspisivanju državnog referenduma o definiciji braka kao životne zajednice žene i muškarca. Referendum je tražila Građanska inicijativa "U ime obitelji" i podržalo ga je više od 10% birača. Ustavni sud je bio zadužen za nadzor suglasnosti referenduskog pitanja s Ustavom. Međunarodni dokumenti o ljudskim pravima ne konsolidiraju jedinstven stav o istospolnom braku. Ustavni sud je izrazio potrebu za razmatranjem mnogobrojnih problema u hrvatskom referenduskom pravu. Stav Ustavnog suda jest kako neovisno o spolu i rodu, postoji pravo na poštovanje obiteljskog života. Pravo na brak je definirano u Obiteljskom zakonu kao životna zajednica žene i muškarca. Ustavni sud je potvrdio odluku Hrvatskog Sabora o raspisivanju referenduma većinom glasova. Hrvatski pravni sustav priznaje brak, izvanbračnu i istospolnu zajednicu, sukladno europskim standardima. Dopuna Ustava o

definiciji braka ne bi smjela utjecati na prava i zaštitu osobnog i obiteljskog života te ljudskog dostojanstva svih građana.

8. SUDSKA PRAKSA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

1. *Fretté protiv Francuske*, br. 36515/97

Slučaj *Fretté protiv Francuske* (Zahtjev br. 36515/97) pokrenuo je pred Europskim sudom za ljudska prava (ECHR) gospodin Fretté, francuski državljanin koji je bio homoseksualac. G. Fretté je podnio zahtjev za posvajanjem djeteta, ali su mu francuske vlasti odbile zahtjev, prvenstveno zbog njegove seksualne orijentacije.

Francuska socijalna služba odbila je zahtjev g. Frettéa za posvajanjem jer je bio samac i homoseksualac. Tvrdio je da je to odbijanje bilo diskriminatorno i da je prekršilo njegovo pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života iz članka 8. Europske konvencije o ljudskim pravima, kao i zabranu diskriminacije iz članka 14.

Navodimo presudu:

Sud je potvrdio da, iako članak 8. ne jamči pravo na posvajanje, država mora osigurati poštovanje privatnog i obiteljskog života u odlukama o posvajanju.

Sud je priznao široko polje slobodne procjene dano državama u takvim stvarima, posebno uzimajući u obzir nedostatak konsenzusa u Europi u pogledu usvajanja od strane homoseksualnih osoba u to vrijeme.

Nadalje, Sud nije utvrdio povredu članka 8. ili članka 14. zaključivši da je odluka francuskih vlasti unutar polja slobodne procjene države i da je opravdana ciljem zaštite najboljeg interesa djeteta.

Zaključujemo kako je ova presuda istaknula napetost između prava pojedinaca na nediskriminaciju i široke diskrecijske ovlasti dopuštene državama u pitanjima koja uključuju politiku dobrobiti djece i usvajanja. Odlukom je naglašeno poštovanje Europskog suda za ljudska prava prema nacionalnim vlastima u nedostatku europskog konsenzusa o pitanju posvojenja od strane homoseksualnih osoba.

2. *E.B. protiv Francuske*, br. 43546/02

Slučaj “*E.B. protiv Francuske*” (Zahtjev br. 43546/02) uključivao je francusku državljanku E.B., koja je bila lezbijka i podnijela je zahtjev za posvojenje djeteta. Francuske su vlasti odbile njezin zahtjev, a ona je iznijela slučaj Europskom sudu za ljudska prava (ECHR).

E.B., neudata žena u stabilnoj istospolnoj vezi, podnijela je zahtjev za posvojenje djeteta. Njezin je zahtjev odbijen prvenstveno zbog njezine seksualne orijentacije i nedovoljne predanosti njezina partnera procesu posvajanja.

Navodimo presudu:

Sud je utvrdio da je doista došlo do miješanja u pravo E.B. na poštivanje privatnog života. Važno je napomenuti da je Sud primijetio da je francuski zakon dopuštao samcima posvajanje, pa se stoga odbijanje nije moglo opravdati nevjenčanim statusom E.B.

Sud je utvrdio da se odluka francuskih vlasti u značajnoj mjeri temeljila na seksualnoj orijentaciji E.B., što je predstavljalo diskriminaciju.

Europski sud za ljudska prava zaključio je da je došlo do povrede članka 14. u vezi s člankom 8. jer odluka nije bila razmjerna i neopravdano diskriminirajuća.

Možemo zaključiti kako je ovaj slučaj označio značajan korak u priznavanju prava homoseksualnih osoba u kontekstu posvojenja. Naglasila je važnost nediskriminacije i utvrdila da razlike u postupanju na temelju seksualne orijentacije zahtijevaju posebno ozbiljne razloge od strane države kako bi bile opravdane. Presuda je odraz sve većeg razumijevanja i sve većeg priznavanja prava LGBT+ osoba u Europi.

3. *Gas i Dubois protiv Francuske*, br. 25951/07

Slučaj “Gas i Dubois protiv Francuske” (Zahtjev br. 25951/07) uključivao je dvije žene, Gas i Dubois, koje su bile u istospolnoj vezi i tražile pravno priznanje za svoju obitelj putem posvajanja. Gas i Dubois, lezbijski par, ušli su u građansku zajednicu (PACS) i tražili da Dubois posvoji Gasovo biološko dijete. Francuski zakon dopuštao je samcima posvajanje, ali nije dopuštao zajedničko posvajanje istospolnim parovima, bilo u PACS-u ili u braku.

Nadalje, navodimo presudu:

Sud je potvrdio da članak 8. ne nameće pozitivnu obvezu državama da priznaju istospolne veze na isti način kao brakove suprotnog spola.

Utvrđilo je da razlika u postupanju između bračnih parova i parova u PACS-u ne predstavlja diskriminaciju jer te dvije institucije nisu bile ekvivalentne.

Sud je zaključio da nije bilo povrede članka 14. u vezi s člankom 8., budući da su podnositelji zahtjeva tretirani isto kao i bilo koji drugi nevjenčani par prema francuskom pravu.

Ovime zaključujemo kako je presuda istaknula diskrecijsko pravo dopušteno državama u reguliranju zakona o obitelji i posvajanju te naglasila nedostatak konsenzusa u Europi u pogledu prava istospolnih parova. Naznačio je da, iako ECHR štiti od diskriminacije, ona također dopušta državama znatnu slobodu u definiranju pravnog priznavanja obiteljskih odnosa.

4. *X i drugi protiv Austrije*, br. 19010/07

Slučaj “X i drugi protiv Austrije” (Zahtjev br. 19010/07) uključivao je istospolni par i biološko dijete jednog od partnera, osporavajući austrijske zakone o posvojenju drugog roditelja.

Podnositelji zahtjeva bili su istospolni par, X i njezin partner te X-ino biološko dijete. Tražili su pravno priznavanje partnera kao drugog roditelja djeteta putem posvojenja. Austrijski zakon dopuštao je drugo roditeljsko posvajanje za nevjenčane heteroseksualne parove, ali nije proširio na homoseksualne parove.

Navodimo presudu:

Sud je utvrdio da su podnositelji zahtjeva bili u situaciji usporedivoj s nevjenčanim heteroseksualnim parovima u kojima je jedan partner želio posvojiti biološko dijete drugog partnera.

Utvrdio je da austrijski zakon predstavlja diskriminaciju na temelju spolne orijentacije jer dopušta posvojenje od strane drugog roditelja nevjenčanim heteroseksualnim parovima, ali ne i istospolnim parovima.

Sud je zaključio da je došlo do povrede članka 14. u vezi s člankom 8. jer razlika u postupanju nije bila opravdana legitimnim ciljem i bila je nerazmjerna.

Ova značajna presuda naglasila je važnost nediskriminacije i jednakog tretmana u pitanjima obiteljskog prava. Potvrđuje da države ne smiju diskriminirati istospolne parove u zakonskom priznavanju obiteljskih veza i posvajanju od drugog roditelja, čime se unapređuju prava LGBT+ obitelji u Europi.

9. ZAKLJUČAK

Praksa upravnih sudova u Hrvatskoj u vezi s pravima istospolnih parova pokazuje značajan napredak u priznavanju i zaštiti njihovih prava iako postoje izazovi i područja koja zahtijevaju daljnja unapređenja. Odluke upravnih sudova sve više reflektiraju europske standarde ljudskih prava i antidiskriminacijske zakone, što doprinosi postupnoj integraciji prava istospolnih parova u hrvatski pravni sustav.

U nekoliko ključnih slučajeva, upravni sudovi su donijeli presude koje potvrđuju prava istospolnih parova na ravnopravno tretiranje, posebno u područjima poput zajedničkog života, nasljeđivanja i pristupa socijalnim uslugama. Ovi slučajevi predstavljaju korak naprijed u pravnoj zaštiti LGBT+ zajednice, te signaliziraju povećanu osjetljivost sudova prema pitanjima jednakosti i nediskriminacije.

Iz sociološke perspektive odluke sudova koje afirmiraju prava istospolnih parova mogu doprinijeti promjeni društvenih stavova i smanjenju predrasuda prema LGBT+ osobama. Ove presude također imaju važnu ulogu u jačanju društvene kohezije i promociji inkluzivnosti pokazujući da pravni sustav može biti instrument društvene pravde.

U zaključku, praksa upravnih sudova u Hrvatskoj u vezi s pravima istospolnih parova pokazuje pozitivan trend k većoj pravnoj zaštiti i jednakosti. Međutim, potrebno je nastaviti s edukacijom pravosudnih djelatnika i javnosti o važnosti poštivanja ljudskih prava svih građana, uključujući i istospolne parove. Kroz kontinuirano unapređenje pravne prakse i društvene svijesti, može se postići dublja integracija i ravnopravnost za sve članove društva.

Ovaj zaključak ističe napredak i preostale izazove u pravnoj praksi upravnih sudova vezano za prava istospolnih parova, te naglašava važnost daljnjeg razvoja u pravnom i društvenom kontekstu.

10. LITERATURA

1. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14
2. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Narodne novine, br. 92/14, 98/19
3. Zakon o istospolnim zajednicama, Narodne novine, br. 116/03
4. Zakon o medicinski potpomognutoj oplodnji, Narodne novine, br. 86/12
5. Zakon o udomiteljstvu, Narodne novine, br. 115/18, 18/22
6. Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23
7. Članak; Konačno i pravomoćna presuda: Istospolni partneri mogu ravnopravno posvajati djecu (2022.), posjećeno 14.7.2024. na mrežnoj stranici Tportal: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/donesena-presuda-istospolni-partneri-mogu-ravnopravno-pristupiti-postupku-posvajanja-djece-20220526>
8. Članak; U Hrvatskoj trnovit put istospolnih parova do udomljavanja djece (2021.), posjećeno 14.7.2024. na mrežnoj stranici Radio Slobodna Evropa: <https://www.slobodnaevropa.org/a/hrvatska-istopolni-parovi-udomljavanje-djeca/31555058.html>
9. prof. dr. sc. Jakovac-Lozić, D.; Vetma, I., *Seksualna orijentacija posvojitelja i najbolji interes djeteta*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 56 No. 5, Zagreb, 2006.
10. Visoki upravni sud Republike Hrvatske, Presuda Us-142/17, doneseno 2019.
11. Visoki upravni sud Republike Hrvatske, Presuda UsI-657/19, doneseno 2021.
12. Upravni sud u Zagrebu, Odluka Us-127/18, doneseno 2020.
13. Upravni sud u Zagrebu, Presuda Uszp-43/20-7, doneseno 2021.
14. Odluka i rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-144/2019 od 29. siječnja 2020.
15. Priopćenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: SuS-1/2013 od 14. studenog 2013.
16. *Fretté protiv Francuske*, br. 36515/97, 26. svibnja 2002.
17. *E.B. protiv Francuske*, br. 43546/02, 22. siječnja 2008.
18. *Gas i Dubois protiv Francuske*, br. 25951/07, 15. ožujka 2012.
19. *X i drugi protiv Austrije*, br. 19010/07, 19. veljače 2013.

10.1. Popis grafikona

Grafikon 1. U kojoj mjeri su istospolne zajednice prihvaćene u Vašoj okolini?.....	14
Grafikon 2. Koliko biste voljeli da su istospolne zajednice prihvaćene u Vašoj okolini?.....	15
Grafikon 3. Kako biste reagirali da je Vaš član obitelji ili prijatelja u istospolnoj zajednici?.....	16
Grafikon 4. Podržavate li legalizaciju istospolnih brakova?.....	16
Grafikon 5. Podržavate li pravo istospolnih parova na udomljavanje djece?.....	17
Grafikon 6. Poznajete li osobu / osobe koje su u istospolnom odnosu ili zajednici.....	17
Grafikon 7. Smatrate li da su prava istospolnih zajednica dovoljno zastupljena u RH?.....	18
Grafikon 8. Treba li istospolnim parovima omogućiti posvajanje djece u RH?.....	19
Grafikon 9. Koliko je za Vas bitna definicija braka u Ustavu? Treba li u definiciju uključiti i istospolne zajednice?.....	19
Grafikon 10. Koliko se slažete sa tvrdnjom: Dijete će postati isto homoseksualac ili homoseksualka ako živi u zajednici istospolnog para?.....	20
Grafikon 11. Za normalan rast i razvoj djeteta potrebna je i majčinska i očinska figura.....	20
Grafikon 12. U kolikoj je razini teško, djetetu istospolne zajednice, uklopiti se u društvo i norme koje postavlja?.....	21
Grafikon 13. Mislite li da su istospolni parovi ekonomski diskriminirani na radnom mjestu?.....	22
Grafikon 14. Vjerujete li da istospolni parovi imaju jednaku mogućnost napredovanja u karijeri kao i heteroseksualni parovi?.....	23
Grafikon 15. Smatrate li da religijske institucije imaju previše utjecaja na zakonodavstvo vezano uz istospolne zajednice?.....	23
Grafikon 16. Smatrate li da političke stranke dovoljno rade na zaštiti prava istospolnih zajednica?.....	24